

Nr 55.

Av herr **Berge**, om förtydligande eller ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker.

Av 1922 års riksdag beslutades ändrad lydelse i vissa delar av rusdrycksförsäljningsförordningen, bland annat beträffande 17 § 5 mom. i syfte att åstadkomma viss begränsning av det antal bolag, som i varje län skulle kunna erhålla rättighet till detaljhandel med rusdrycker, och utfärdades förordning i enlighet härmed den 9 juni 1922 (nr 250/1922). Till följd av i sagda förordning meddelade övergångsbestämmelser kom förordningens tillämpning att bliva verkligt aktuell först vid prövning av frågan om rättigheter till detaljhandel med rusdrycker för tid från och med den 1 januari 1925.

Nu har emellertid inträffat fall, då Konungens befallningshavande med hänvisning till »innebörden» av åberopade 17 § 5 mom. resolverat, att vissa systembolags år 1924 ingivna ansökningar om erhållande av dylik rättighet icke kunde komma under bedömande, trots att saklig prövning bort ske enligt förordningens lydelse. Åsyftade fall gäller bolag i landskommun, där rättighet till detaljhandel utövades såväl år 1918 som år 1924; förstnämnda år och i lång tid därförut av enskild enligt då gällande lag efter auktionsförfarande och hela tiden därefter av bolag. Vidare är här att märka, att ett meddelande av fortsatt rättighet ej skulle haft till följd större antal utövande orsbolag inom vidkommande län än det antal sådana, som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin, och ej heller skulle medfört, att något av de orsbolag, som inom sagda län erhöilo detaljhandelsrätt för tid från och med år 1925, behövt uteslutas från denna rätt.

Som grund för beslutet i åsyftade fall har angivits ligga den uppfattningen, att, för den händelse orsbolagens antal i respektive län ej nedsättes jämlikt den i 17 § 5 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen givna »huvudregeln» med länets folkmängd såsom avgörande faktor, rätt till detaljhandel med rusdrycker finge, enligt samma lagrum, för tid från och med år 1925 meddelas orsbolag allenast i sådan kommun, där under år 1918 *bolag* utövat dylik rättighet.

Det synes mig dock uppenbart, att lagändringsfrågans hela utvecklingsgång och den ännu gällande utformning, som efter flera omredigeringar med hänsyn till yppade vitt skilda meningar i frågan 1922 års riksdag

givit 17 § 5 mom. rusdrycksförsäljningsförrordningen, visa, det riksdagen velat, att systembolag i kommun, varom här är fråga, skulle, oavsett om detaljhandeln år 1918 därstädes utövats av bolag eller i annan form, t. ex. av enskild efter auktionsförfarande, äga möjlighet att erhålla fortsatt detaljhandelsrätt även för tid efter utgången av år 1924, utan att detta i och för sig skulle fordra nedsättning av ordsbolagens antal i länet jämlikt nyssnämnda folkmängdsregel.

Det berättigade i denna min uppfattning torde framgå av följande översikt av det omhandlade lagrummets tillkomst.

Med underdånig skrivelse den 23 december 1920 hade kontrollstyrelsen, i ändamål att åstadkomma begränsning av det antal bolag, som i varje län skulle kunna erhålla tillstånd till detaljhandel med rusdrycker, framlagt förslag, bland annat, om ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker. Kontrollstyrelsen föreslog i sådant syfte införande i nyssnämnda moment av en punkt av följande lydelse:

»Rätt till detaljhandel må icke inom något län upplåtas till större antal bolag än som motsvarar ett bolag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året före det, under vilket ansökan om dylik rätt senast bort ingivas, och icke till flera bolag än som under år 1918 inom länet utövat detaljhandel med brännvin; dock må sådan rätt kunna meddelas bolag å de orter, där under år 1918 *bolag* utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin.»

I motiveringen till detta förslag erinrade kontrollstyrelsen, att frågan om begränsning av försäljningsbolagens antal redan år 1918 varit föremål för riksdagens prövning, i det att på framställning av styrelsen Kungl. Maj:t i framlagd proposition föreslagit sådan ändring av 17 § 5 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker, att rätt till detaljhandel icke finge upplåtas till större antal bolag inom ett län än som motsvarade ett bolag för varje påbörjat femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året före det, under vilket ansökningar om dylik rätt senast bort ingivas, och i varje fall icke till flera bolag än som under år 1918 utövat rättighet till detaljhandel med brännvin.

Bevillningsutskottet förklarade i sitt över propositionen avgivna betänkande, att utskottet i anledning av väckta motioner ansåge, att en modifikation borde äga rum i fråga om Kungl. Maj:ts förslag, och föreslog därför, att rätt till detaljhandel icke skulle få upplåtas inom något län till större antal bolag än som motsvarade ett bolag för varje femtiotusental av länets folkmängd vid utgången av året före det, under vilket ansökningar om dylik rätt senast bort ingivas, dock att sådan rätt i varje fall skulle kunna meddelas bolag till samma antal, som inom länet under år 1918 utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin.

Det av kontrollstyrelsen med skrivelsen den 23 december 1920 framlagda förslaget är avsett att innebära en modifikation av det förslag, som genom 1918 års proposition förelades riksdagen. Härom yttrar kontrollstyrelsen,

efter det styrelsen hänvisat till innehållet i propositionen och i utskotts-
betänkandet, följande:

»Det synes emellertid, som om en medellinje mellan det kungliga försla-
get 1918 och bevillningsutskottets förslag skulle vara tänkbar. Om man
nämligen å ena sidan anser sig böra lämna orubbade de bolag, som finnas
å orter, där sedan en lång följd av år bolag funnits, men vill avskaffa
från och med år 1919 nytillkomna bolag, synes man å andra sidan icke böra
öppna möjlighet för att i län, där tidigare bolag icke funnits till det antal,
den relativa begränsningssiffran medger, nya bolag få inrättas. I överens-
stämmelse med denna tankegång skulle till det vid 1918 års riksdag fram-
lagda förslaget till begränsning knytas det medgivandet, att, oaktat den
föreskrivna begränsningen, bolag skulle få inrättas *å orter*, där under år
1918 bolag utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin. I enlighet
med detta förslag, som kontrollstyrelsen inarbetat i 17 § 5 mom. rusdrycks-
försäljningsförordningen, skulle antalet bolag bliva högst 126.»

Emellertid gjordes av vissa länsstyrelser, vilkas utlåtanden i ärendet in-
fordrades, mot kontrollstyrelsens förslag i dess helhet väsentliga erinringar
och hemställanden om saklig ändring för mildrande av förslagets bestäm-
melser. I Kungl. Maj:ts proposition nr 203/1922 med förslag till förordning
om ändrad lydelse av, bland annat, 17 § 5 mom. rusdrycksförsäljningsför-
ordningen, som härpå förelades 1922 års riksdag, föreslogs också sådan om-
formulering av momentet i fråga, att det i sin nya lydelse faktiskt icke
innehöll någon fordran på att, för rättighet till bibehållande av 1918 års
bolagsantal inom ett län utan hänsyn till folkmängden därstädes, verksam-
heten år 1918 uti ifrågavarande kommuner skulle hava drivits just av
bolag. Förslaget överensstämmer med den i ämnet den 9 juni 1922 utfär-
dade författning, dock med vissa av riksdagen i förslaget gjorda mildrande
ändringar, vilka likväl icke direkt beröra nu föreliggande spörsmål.

Här må också framhållas, att kontrollstyrelsen i sitt av statsmakterna
sålunda ändrade förslag synes närmast haft utminuteringsbolagen för ögonen
och ej så mycket tänkt på bolag med, såsom i av mig åsyftade fall, endast
utskänkningsrätt. I detta avseende anholder jag få åberopa det av läns-
styrelsen i Stockholms län på sin tid avgivna underdåniga yttrandet över
kontrollstyrelsens omnämnda förslag.

Då nu emellertid i åsyftade fall åberopats »innebörden» i 17 § 5 mom.
rusdrycksförsäljningsförordningen såsom hinder för systembolags ansökning
att komma under bedömande, är detta att hänföra till en säkerligen icke
avsedd tillämpning av föredragande departementschefens år 1922 gjorda
uttalande i fråga om eftergivande av den i sagda lagrum intagna »huvud-
regeln». Enligt det vid propositionen nr 203/1922 fogade utdrag av stats-
rådsprotokoll den 17 februari 1922 anförde departementschefen beträffande
denna fråga, bland annat, följande:

»Densamma torde därför böra kompletteras med en föreskrift — vilken,
ehuru annorlunda formulerad än den av kontrollstyrelsen föreslagna, torde

överensstämma med vad styrelsen avsett — av innehåll, att visserligen bolag skola få i ett län finnas kvar i alla de kommuner, där år 1918 bolag bedrevo detaljhandel med brännvin, även om antalet bolag i länet därigenom skulle komma att bliva större än enligt huvudregeln, men att, så länge på grund av detta medgivande antalet bolag i länet överstiger ett bolag på varje påbörjat 50,000-tal av folkmängden, länsstyrelsen icke skulle få medgiva tillstånd till detaljhandel i andra kommuner än dem, där under år 1918 liksom oavbrutet under tiden därefter rättighet till detaljhandel utövats.»

En så väsentlig omformulering, som under lagstiftningsarbetets fortgång skett av omhandlade 17 § 5 mom., nämligen från kontrollstyrelsens:» — — — dock må sådan rätt kunna meddelas *bolag å de orter*, där under år 1918 bolag utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin», till propositionens (och, i huvudsak, den nu gällande författningen): »— — — dock må, utan hinder av vad nu sist stadgats, Konungens befallningshavande, så länge rättighet till detaljhandel ej upplåtes inom andra kommuner än dem, varest under år 1918 och hela tiden därefter rättighet till detaljhandel utövats, kunna upplåta sådan rättighet åt *så många bolag*, som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin», måste emellertid hava någon verklig betydelse även beträffande möjligheten att välja bolag och synes därför ej heller kunna lämna rum för den uppfattningen, att de i här ovan senast givna två citat understrukna uttrycken: »*bolag å de orter*» och »*så många bolag*» äro fullt synonyma eller lämna alldeles samma resultat. Vid tillämpningen torde väl få anses, att den slutliga förordningens tydliga ordalydelse bör vara avgörande.

Propositionens nu nämnda omformulering av det ursprungliga förslaget torde, såsom ovan antytts, hava närmast föranletts av hemställanden från vissa länsstyrelser om saklig ändring och av riksdagens tidigare angivna ståndpunkt i frågan. Föredragande departementschefens här ovan återgivna uttalande, med den inskjutna satsen att den av honom formulerade föreskriften »torde överensstämma med vad (kontroll-)styrelsen avsett», synes ej heller böra tolkas så snävt, att departementschefen avsett, det de skiljaktiga formuleringarna skulle vara att betrakta såsom fullt synonyma. Någon så väsentlig ändring, som skett, hade då knappast varit påkallad. Snarare torde böra inläggas den meningen i uttalandet i dess helhet, att föreskriften enligt propositionen skulle i stort sett leda till samma resultat, som kontrollstyrelsen avsett, och att sålunda i allmänhet bolag skulle komma att i respektive län finnas kvar endast i de kommuner, där år 1918 bolag bedrevo detaljhandel med brännvin. Uttalandet innebär därför ej, att icke i enstaka fall jämväl annan kommun skulle kunna, utan särskild hänsyn till folkmängdsregeln, få bibehålla sitt ortsbolag, naturligtvis under förutsättning att övriga betingelser fyllas och sålunda att år 1918 och hela tiden därefter rättighet till detaljhandel i någon form utövats inom kommunen samt att 1918 års bolagsantal inom länet ej överskrides.

Onekligen har kontrollstyrelsen jämlikt sin underdåniga skrivelse den 23 december 1920, varpå propositionen nr 203/1922 närmast grundats, avsett, att, vid frånseende av »huvudregeln», rätt till detaljhandel med rusdrycker skulle kunna meddelas allenast bolag å de orter, där under år 1918 bolag utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin; men lika visst är, att under riksdagsbehandlingen av ämnet bevillningsutskottet såväl år 1918 som 1919 och 1920 — under anförande av särskild motivering och *utan anknytning till de orter*, där under år 1918 bolag utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin — föreslagit, att sådan rätt i varje fall skulle kunna meddelas bolag till *samma antal*, som inom länet under år 1918 utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin.

I konsekvens med bevillningsutskottets sålunda uttalade mening ävensom med 1918, 1919 och 1920 års riksdagars ståndpunktstagande i ämnet samt med härovan omnämnda hemställanden från vissa länsstyrelser synes den modifikation av kontrollstyrelsens förslag, som vidtogs i 1922 års proposition genom införande av formuleringen: »— — — *så många bolag, som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin*» i stället för kontrollstyrelsens: »— — — bolag å de orter, där under år 1918 bolag utövat rättigheter till detaljhandeln med brännvin», väl motiverad och sakligt påkallad.

Att även 1922 års bevillningsutskott lagt viss tonvikt på uttrycket »*så många bolag*, som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin», framgår av dess i betänkandet nr 42 (sid. 18) intagna redogörelse för propositionens innehåll.

Det är också påtagligt, att föredragande departementschefens ovanberörda anförande till statsrådsprotokollet, i vad det avser ändring av 17 § 5 mom., i dess helhet syftar åt mjukare föreskrifter i enlighet med bevillningsutskottets och riksdagens tidigare uttalanden. Till belysande härav må ur den tryckta propositionen nr 203/1922 citeras följande, dels från sid. 18—19: »Rörande lämpligaste normen för åstadkommande av en begränsning av försäljningsbolagens antal hava, som framgår av det föregående, under frågans tidigare behandling vitt skilda meningar yppat sig. Gemensamt för dessa har dock varit, att de i en eller annan form anknutit till det *antal bolag*, som inom varje län under året före försäljningsförordningens ikraftträdande utövade rättighet till detaljhandel med brännvin. Denna utgångspunkt synes lämpligen böra fasthållas även nu. *I övrigt* finner jag mig böra i huvudsak ansluta mig till kontrollstyrelsens i förenämnda skrivelse framlagda förslag — — —»; och dels från sid. 20—21: »På detta sätt skulle en länsstyrelse under år 1924 kunna hava ansökningarna från samtliga bolag inom länet till samtidig behandling och således då äga möjlighet att fritt välja de bolag, som böra få bestå *eller komma till*».

Liksom kontrollstyrelsen i sitt förslag har även föredragande departementschefen i sitt anförande till statsrådsprotokollet meddelat siffran 126 såsom det enligt propositionen tillåtna antalet bolag i riket efter övergångstidens

slut. Detta antal 126 är, enligt bilaga A till kontrollstyrelsens förenämnda skrivelse, lika med det antal försäljningsbolag, som år 1918 fanns i hela riket. Denna överensstämmelse mellan de båda förslagen innebär intet stöd för ett antagande, att med propositionen skulle avsetts att lagfästa kontrollstyrelsens begränsningsförslag, blott med viss ändring i formuleringen. En uträkning av det efter år 1924 tillåtna bolagsantalet lämnar givetvis samma sifferresultat, vare sig uträkningen verkställes enligt de i propositionen med vissa villkor föreslagna och sedermera lagstadgade särgrunderna (»så många bolag, som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin») eller enligt de av kontrollstyrelsen föreslagna särgrunderna (»bolag å *de* orter, där under år 1918 bolag utövat rättigheter till detaljhandel med brännvin»). Härav framgår emellertid icke, att de skilda särgrunderna i avseende på sina verkningar i tillämpningen skulle vara synonyma.

Propositionen och den slutliga förordningen avse nämligen med den i 17 § 5 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen intagna villkorliga »undantagsbestämmelsen» allenast att, med bortseende från »huvudregeln», reglera *antalet* från och med år 1925 utövande ortsbolag och lämnar, i motsats till kontrollstyrelsens förslag, kommun möjlighet öppen att få ortsbolag även efter ingången av år 1925, oavsett om rättigheten till detaljhandel år 1918 därstädes utövats av bolag eller i annan form.

Lagstiftarna stannade för det antal, som motsvarade antalet ortsbolag år 1918. I detta, från och med år 1925 tillåtna maximiantal bolag, nämligen 126, kunna inrymmas dels år 1918 utövande ortsbolag och dels, i den mån sistnämnda frivilligt eller tvångsvis upphört, nytillkomna ortsbolag i sådana kommuner, där laglig rättighet till detaljhandel utövats såväl år 1918 (detaljhandel med brännvin genom bolag eller av enskild) som år 1924 och hela tiden därefter. På detta lämpliga sätt gavs vederbörande länsstyrelse möjlighet att, i anslutning till här ovan citerade uttalande å sid. 20—21 i den tryckta propositionen, efter objektiva grunder göra en gallring bland de (i första hand) år 1924 sökande ortsbolagen, så att sådana äldre bolag, som voro välskötta och för sitt ändamål bäst rustade, kunde få bestå och nybildade bolag med dylika förutsättningar eventuellt komma till; allt inom ramen för det i länet tillåtna maximiantalet ortsbolag.

Att föredragande departementschefen icke förutsatt, det samtliga efter år 1918 tillkomna ortsbolag skulle ens med bortseende från folkmängdsregeln behöva upphöra med 1924 års utgång, framgår även tydligt av en uppgift nederst å sid. 19 i den tryckta propositionen nr 203/1922, nämligen att *den omedelbara inskränkningen skulle i t. ex. Stockholms län gå ut över endast 2 bolag*. Det är då att märka, att år 1918 fungerade 11 bolag i länet, av vilka 2 upphörde före år 1922 (och även före år 1921), nämligen i Östhammar och i Djursholm. Av de 13 ortsbolag, som år 1921 och år 1922 — sistnämnda det år då propositionen framlades — fungerade i länet, voro 4, nämligen i Solna, Utö, Dalarö och Nacka, tillkomna efter år 1918,

och i ingendera av sagda 4 kommuner utövades genom bolag (men väl under annan form beträffande de tre förstnämnda) rättighet till detaljhandel med brännvin, år 1918. Hade nu föredragande departementschefen förutsatt, det samtliga efter år 1918 tillkomna bolag skulle behöva upphöra med 1924 års utgång, så torde väl den här refererade uppgiften om att den omedelbara inskränkningen skulle gå ut över 2 bolag i Stockholms län i stället hava i propositionen angivits gälla 4 bolag därstädes. Då så ej skett, bekräftas därigenom ytterligare, att föredragande departementschefen, liksom bevillningsutskottet, i realiteten tänkt sig den villkorliga begränsningen hänförd allenast till *antalet* bolag och ej, såsom kontrollstyrelsen, till bolag å de orter, där bolag drevo rörelse år 1918.

Av förestående torde tydligt framgå, att uttrycket »rättighet till detaljhandel» i »undantagsbestämmelsen» 17 § 5 mom. stycket — — — »varest såväl år 1918 som år 1924 och hela tiden därefter rättighet till detaljhandel utövats» — — — icke bör anses hänföra sig allenast till sådana rättigheter som år 1918 utövats av bolag. En motsatt tolkning leder till en fullständig tillämpning av kontrollstyrelsens begränsningsförslag, trots att detsamma, av goda skäl, ej godtagits av de lagstiftande myndigheterna. Förslaget skulle nämligen, om det oförändrat blivit lagfäst, jämte nackdelar för nykterhetsintressena även medfört stor ekonomisk skada för därav drabbade kommuner samt i hög grad kränkt den kommunala självbestänningsrätten.

Det må i detta sammanhang erinras om att ett systembolag icke är att jämföra med vanligt, privatekonomiskt bolag, utan är dess tillkomst och verksamhet närmast beroende på omsorg om hemkommunens intressen och behov.

I Stockholms län hava Solna, Utö och Dalarö kommuner drabbats av sådan åtgärd, som här ovan omhandlats, i det att länsstyrelsen vid avgörandet om vilka bolag, som skulle erhålla rättighet till detaljhandel från och med år 1925, förklarar ansökningarna från ortsbolagen i sagda kommuner, med hänsyn till innebörden i 17 § 5 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen, ej kunna komma under bedömande och i stället meddelat de sökta utskänkningsrättigheterna åt a. b. Stockholmssystemet.

För samtliga dessa tre ortsbolag voro, såsom ovan anförts, de formella betingelserna enligt förordningens lydelse för handen, och åtminstone tvenne av dem skulle kunnat erhålla fortsatt rätt, utan att därigenom 1918 års bolagsantal inom länet överskridits.

Länsstyrelsens beslut föranledde besvär från såväl de kommunala myndigheterna som ortsbolaget i Solna socken, var för sig. Kungl. Maj:t har emellertid ej funnit skäl att i anledning av anförda besvär göra ändring i överklagade beslutet. I sitt över besvären avgivna utlåtande anförde länsstyrelsen, bland annat, dels att 17 § 5 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen onekligen fått en mindre lycklig avfattning, och dels att en saklig prövning

av bolagets ansökning antagligen skulle hava resulterat uti bifall till ansökningen.

Med hänsyn till vad som sålunda förevarit, synes det mig av vikt, att sådant förtydligande eller sådan ändring göres i omskrivna lagrum, så att den rätt, som i förevarande avseende under lagstiftningsfrågans fortgång synes tillämnad kommunerna och deras ortsbolag, även tillförsäkras dem.

Jämlikt 19 § rusdrycksförsäljningsförfordningen må visserligen systembolag icke avse att bereda kommun någon ekonomisk fördel. Faktiskt är emellertid, att med nuvarande skattelagstiftning icke oväsentliga skatter för rörelse erläggas av dylika bolag till såväl primärkommun som landsting och vägdistrikt. Då så är förhållandet, synes rimligt vara, att de kommuner, där rörelse idkas och som draga de eventuella bördorna av rörelsen, jämväl, då så är möjligt, själva komma i åtnjutande av dessa skatter. Så blir emellertid ej fallet, för den händelse bolag med styrelsens säte utanför kommunen erhåller rättigheten till omskrivna rörelse.

Att skattebeloppen ej alltid äro så ringa, torde framgå av följande

T a b l å

öfver de av Solna Systemaktiebolag erlagda skatter till:

År	Solna kommun Kronor ¹	Landstinget Kronor	Vägdistriktet Kronor	Tingshusmedel Kronor
1921	4,350: —	2,922: 98	573: 10	68: 77
1922	18,483: 55	1,715: 30	336: 30	40: 36
1923	10,045: 25	1,065: 90	209: —	18: 81.

En viss betydelse bör också tillmätas det förhållande, att vid tilldelande av rättigheterna inom en socken åt ortsbolag kunna såväl kommunen som landstinget öfva stort inflytande på bolagets verksamhet, ej minst till följd av den i 19 § 5 mom. rusdrycksförsäljningsförfordningen givna bestämmelsen, att beträffande ett inom vederbörande kommun befintligt systembolag skall av bolagsstyrelsens fem ledamöter en utses av kommunalstämman (fullmäktige) och en av landstinget.

Att förefintligheten av ett inom kommunen bildat bolag bör vara mycket vägande vid avgörandet om vilket bolag, som må erhålla beslutad detaljhandelsrätt i orten, framgår bland annat av 1922 års bevillningsutskotts uttalande i dess betänkande nr 42 vid behandlingen, i samband med förenämnda proposition, av motionen I:148 (sid. 21) och dess i anledning därav företagna ändring i rusdrycksförsäljningsförfordningens 18 §.

Vad särskilt beträffar Solna socken, Sveriges väl största landskommun, i stor utsträckning med karaktär av stad och med ett invånarantal av cirka 23,000, har det därstädes väckt förstämning, att socknen ej kunnat fortfarande få genom eget ortsbolag handhava i orten förefintlig utskänkingsrörelse. De grunder, efter vilka utskänkning av rusdrycker sedan gammalt upplåtits i Solna kommun, blevo genom rusdrycksförsäljningsförfordningen den 14 juni

¹ Frånsett progressivskattens utjämningsandel.

ändrade, i det att från och med den 1 januari 1919 detaljhandel med rusdrycker inom en kommun kunde, med undantag för vissa fall, upplåtas endast åt särskilt, inom kommunen uteslutande för sådan detaljhandel bildat bolag. Detta föranledde bildandet i februari 1918 av Solna systemaktiebolag, som alltsedan den nya förordningens ikraftträdande i bästa samförstånd med sockenborna och de av det allmänna utsedda styrelseledamöterna samt väl vitsordat av myndigheterna handhaft utskänkningen inom kommunen, tills det, av ovan anförda skäl, måste upphöra med sin verksamhet den 1 januari 1925.

Solna kommun såväl som dess ortsbolag måste anses väl kvalificerad att själv kunna omhändervarja den verksamhet, varom här är fråga. Detta torde också tydligt framgå av länsstyrelsens i Stockholms län här ovan återgivna uttalande, att en saklig prövning av bolagets ansökning år 1924 antagligen skulle hava resulterat uti bifall till ansökningen. Den kommunala självbestämmanderätten gör sig här med stor kraft gällande. Socken har även behov av att själv få tillgodogöra sig de kommunala skattebelopp, som bolaget har att utgiva för sin rörelse, och vilka, såsom ovan angivits, ej äro oväsentliga. Såsom förhållandena nu blivit, kommer kommunen att berövas dessa skattebelopp till förmån för Stockholms stad. Även landsting och våghållningsskyldiga komma härigenom att mista sin rättmätiga skatteandel.

Solnabolaget är ett gott exempel på att även mindre systembolag kunna vara välskötta och lämna staten god vinst. De administrationskostnader, som Solna systemaktiebolag haft, hava nämligen alltid varit relativt små i förhållande till bolagets nettovinst, och kostnaderna torde ej ställa sig billigare, sedan aktiebolaget Stockholmssystemet övertagit rörelsen. De specialkostnader, som ett systembolag med Stockholmssystemets stora verksamhetsområde har att för fyllande av sitt ändamål vidkännas, komma för Solnabolagets del icke i fråga. Ett dylikt mindre bolag har just genom den personliga insatsen och uppoffringen från de för hemkommunen och dess bästa intresserade styrelseledamöterna tillfälle att utan dylika kostnader och på ett bättre sätt realisera sin uppgift att ordna utskänkningen fullt tillfredsställande ur såväl ordnings- som nykterhetssynpunkt.

Styrelseledamöterna och även suppleanterna för dessa äro i tillfälle att koncentrera sin övervakningsverksamhet till de få utskänkningsställen, för vilka bolaget ansvarar. Det är uppenbart, att därigenom uppnås en effektiv och stadigvarande kontroll, som ett bolag med stort verksamhetsområde icke kan ordna.

Enligt vederbörliga revisionsberättelser för Solna systemaktiebolag, utgjorde, fränsett skattebelopp:

		Kronor		Kronor
för år 1919	administrationskostnader	8,702.70	Inlev. nettovinst	50,099.50
» » 1920	»	9,813.96	» »	99,640.35
» » 1921	»	11,807.10	» »	63,276.50
» » 1922	»	11,749.02	» »	37,321.86
» » 1923	»	11,151.04	» »	54,174.04

Beträffande möjligheterna för bolaget i fråga att för rörelsens skötsel erhålla personer med tillräckliga kvalifikationer har någon svårighet härutinnan ej framträtt.

På grund av vad jag sålunda anført får jag härmed hemställa,

att riksdagen måtte besluta sådant förtydligande eller sådan ändrad lydelse av 17 § 5 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker, att därav framgår, att Konungens befallningshavande må, utan hinder av »huvudregeln», så länge rättighet till detaljhandel ej upplåtes inom andra kommuner än dem, varest såväl år 1918 som år 1924 och hela tiden därefter rättighet till detaljhandel utövats, *vare sig rättigheten år 1918 utövats av bolag eller av enskilda*, kunna upplåta sådan rättighet åt så många bolag, som under år 1918 inom länet utövat rättighet till detaljhandel med brännvin.

Stockholm den 20 januari 1926.

N. Ad. Berge.